15.3.2022

Eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle

Asia: VNS 10/2021 vp Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

SUOMEN PAKOLAISAPU RY:N LAUSUNTO

Suomen Pakolaisapu ry (Pakolaisapu) kiittää mahdollisuudesta lausua ulkoasianvaliokunnalle valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Valtioneuvoston ihmisoikeusselonteko antaa kattavan tilannekatsauksen ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa sekä sen kansallisista ja kansainvälisistä haasteista. Yhdymme näkemykseen, että kehityssuunta on tällä hetkellä kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan kannalta huolestuttava, ja järjestelmään kohdistuu niin ulkoisia kuin sisäisiä muutospaineita. Samaa aikaan ilmastokriisi ja taloudellinen eriarvoistuminen uhkaa syventää ongelmia. Autoritaarisuuden voimistuminen ja sen myötä ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kyseenalaistaminen kiihdyttävät pakkomuuttoliikettä. Kotinsa pakon edessä jättäneitä ihmisiä oli vuonna 2021 enemmän kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen. Monimuotoinen pakkomuutto, jonka juurisyyt ovat niin köyhyys, pitkittyneet konfliktit, näköalattomuus kuin ympäristökatastrofitkin, aiheuttaa haasteita erityisesti hauraille valtioille. Pakolaisoikeus ei suojele kaikkia ihmisiä, jotka joutuvat pakon edessä jättämään kotinsa. Muuttoliikkeen hallinta on osoittautunut vaikeaksi ja ihmisoikeusperiaatteista kiinnipitäminen hankalaksi.

Ihmisoikeusselonteko tunnistaa Suomen kansalliset haasteet suhteessa maahanmuuttaneiden ihmisten syrjintään. Rasismin vastainen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma vuosille 2021–2023 pyrkii vastamaan Suomen haasteisiin. Pidämme tärkeänä, että rasismin ja syrjinnän vastaista toimintaa tehdään ja tuetaan jatkossakin systemaattisesti yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla.

Ihmisoikeusselonteossa esiin tuodut haasteet turvaa hakevien ja suojelua saaneiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa ovat pitkälti ratkaisematta. Kansainvälistä suojelua saaneiden oikeus perhe-elämään ei tällä hetkellä toteudu täysmittaisesti, ja YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on esittänyt Suomelle suosituksia, joiden avulla kansainvälistä suojelua saaneiden oikeudet perhe-elämään vahvistuisivat. Ulkomaalaislakia sovellettaessa on lasten oikeuksien toteutumisen arviointi ollut paikoin puutteellista. Jopa lyhytaikainen alaikäisten säilöönotto tuottaa tutkimusten mukaan merkittävää haittaa lapsen hyvinvoinnilla. Alaikäisten säilöönoton vaihtoehtoja ei ole Suomessa kehitetty, ja alaikäiset joutuvat Suomessa edelleen säilöön. Suomen ulkomaalaislain tulkinnoissa ja Euroopan turvapaikkakäytännöissä olisi erityisesti pidettävä huolta yli 12-vuotiaiden lasten oikeuksien toteutumisesta erityisenä alaikäisten ryhmänä, joiden oikeuksia liian usein kyseenalaistetaan.

Muuttoliikehallinnan painopisteenä tulisi tulevina vuosina olla turvallisten, vaihtoehtoisten maahantuloväylien luominen, jotta kotinsa jättäneet ihmiset voivat asettautua uuteen maahan inhimillisesti kestävällä tavalla.

Suomen Pakolaisapu pitää tärkeänä, että Suomi ottaa vahvan roolin Euroopan maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan ihmisoikeusperiaatteiden puolestapuhujana. Kumppanuuksissaan Suomen ja EU:n tulisi pyrkiä vaikuttamaan nykyistä vahvemmin siihen, että myös kumppanimaiden maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka on kansainvälistä

oikeutta ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa. Eurooppa pyrkii hallitsemaan muuttoliikkeitä ja toimimaan yhteneväisesti. Uhkana on, että siirtolaisten ja kansainvälistä suojelua hakeneiden suuresta määrästä kuormittuneiden valtioiden epäinhimilliset käytänteet normalisoidaan osaksi turvapaikkaprosessia. On tärkeää huolehtia, että kansainvälistä suojelua hakeneiden oikeusturva toteutuu kaikkialla Euroopassa ja että oikeuksien toteutumista valvotaan systemaattisesti.

Inklusiivisten, rauhanomaisten ja demokraattisten yhteiskuntien vahvistaminen on yksi Suomen kehityspolitiikan neljästä painopisteestä. Toiminnassa korostetaan naisten sekä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksia ja osallistumismahdollisuuksia. On tärkeää, että Suomi tukee kansalaisyhteiskuntaa ja ihmisoikeuspuolustajia. Pitkittyneet pakolaistilanteet ja maiden sisäisten pakolaisten määrän raju kasvu asettavat tälle tavoitteelle haasteita. On tuettava sosiaalista koheesiota sekä pakenemaan joutuneen väestön resilienssiä, jotta he voivat osallistua vastaanottavien maiden tai alueiden kehitykseen.

Kunnioittavasti

Annu Lehtinen
toiminnanjohtaja, Suomen Pakolaisapu ry

Lisätiedot:
annu.lehtinen@pakolaisapu.fi
Katja Mannerström, p. 044 7615 708, katja.mannerstrom@pakolaisapu.fi

Suomen Pakolaisapu

Suomen Pakolaisapu on Suomen suurin pakolais- ja siirtolaiskysymyksiin erikoistunut asiantuntijajärjestö. Autamme vuosittain tuhansia ihmisiä toipumaan konflikteista ja kotoutumaan uusiin yhteiskuntiin. Lähes 60 vuoden ajan työmme on näkynyt Suomen lisäksi Afrikassa, Lähi-idässä, Aasiassa ja Euroopassa.